

Віра Римська

МУЗЕЙ НА МАЛІЙ БАТЬКІВЩИНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Місто Новоград-Волинський (у минулому – Звягель) має багату й цікаву історію, яка сягає в глибину віків і становить невіддільну частину від історії українського народу. Однією зі славетних сторінок минулого міста і краю є життя і творчість Лесі Українки. Тут Лариса Косач з'явилася на світ. “Ось у цьому домочку старого добродія Окружка вродилася 13 лютого (за старим стилем) 1871 року дочка наша Лариса, відома під іменем Лесі Українки. Навряд щоб досі вцілів той домочок, де ми жили й де вродилася Леся, – а проте, може, будиночок і досі існує. Околиця – поетична”, – згадувала Ольга Петрівна Косач, мати поетеси.

1 серпня 1963 р. до 50-річчя з дня смерті Лесі Українки було встановлено погруддя, а в будиночку відкрито музей-бібліотеку на громадських засадах. Першим керівником – організатором музею була Світлана Челядіна, яку замінила Ольга Іванова. Ініціаторами відкриття музею була громадськість міста на чолі із шанувальниками творчості поетеси. Велику допомогу надав Роман Герасимчук – заслужений учитель України, котрий мешкав у цьому будинку й 1928 р. зустрічався з Ольгою Косач – мамою Лесі Українки. За його спогадами відтворено меморіальні кімнати: вітальня, дитяча кімната та робочий кабінет батьків. Музей поповнювався історичними матеріалами, книжками письменників-класиків, які читала у свій час родина Косачів. Зібрані меблі того часу допомогли відтворити атмосферу життя родини в місті.

Згідно з наказом Міністерства культури України від 11 вересня 1970 р. створено літературно-меморіальний музей Лесі Українки на правах відділу Житомирського обласного краєзнавчого музею. Заклад було відкрито 25 лютого 1971 р. На фасаді будинку встановлено меморіальну дошку роботи Галини Кальченко, а на подвір'ї – скульптурне погруддя поетеси (автор – Валентина Дяченко). У цей день Анатолій Сафронів та Олесь Гончар посадили біля музею дуб та березу.

За ці роки експозицію поповнили особисті речі Лесі Українки та реліквії родини Драгоманових-Косачів. Сьогодні літературно-меморіальний комплекс складається із двох будинків: меморіального й відділу вшанування.

Велику наукову допомогу у відтворенні Лесиної домівки надавали співробітники Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України С. Гальченко, А. Діба, М. Жулинський, Л. Мірошніченко, Л. Скупейко, Т. Третьяченко, Г. Штось.

На особливу пам'ять заслуговують нащадки родини Драгоманових-Косачів. Завдяки їм музей має родинні реліквії. Це Ольга Петрова-Лютон – внучата племінниця Лесі Українки, яка нині проживає в США. Ольга Сергіїв – племінниця поетеси, Юрій Косач, Костянтин Петров, Олена Кушта, Ізидора Косач-Борисова, Оксана Косач-Шимановська, Наталія Драгоманова-Бартаї, Аріадна Драгоманова, з якими музей листувався. Ці листи допомагають розкрити невідомі сторінки із життя і творчості Лесі Українки та її славетної родини.

Ось який запис залишила Ольга Петрова-Лютон у книзі відгуків: “Пишу від серця, як мені сподобалося бути, де мої родичі походять і жили. Я дуже всім вдячна за велику увагу, що мені дали. Слів не маю, яка я рада відвідати Вас і побачити Вашу працю про вшанування пам'яті родини Косачів. Всього найкращого бажаю від себе і моїх. Ваша Ольга Петрова (внучка Ізидори Косач-Борисової, найменшої сестри Лесі Українки – Лариси Косач-Квітки)”.

Експозиція музею переживала неодноразове оновлення. Здійснено ремонт, чотири рази відбувалася реекспозиція, яку проводили художники-декоратори, імена яких уписані в історію музею. Це В. Іванов, Г. Кирилов, котрі відтворили діораму “Лісова пісня”, С. Раєвський, П. Чайка, В. Прищенко, С. Кисляченко, А. Задорожний, К. Камишний, В. Шкуринський, Ю. Каргаполов, С. Лелях.

У музеї зберігаються особисті речі Лесі Українки та родини Косачів; тут відтворено меморіальні кімнати, зокрема дитячу, а також кімнату реліквій родини Драгоманових-Косачів. У Новограді-Волинському збереглися будинки, пов'язані з Косачами. Зокрема, це перше помешкання, яке сім'я винаймала з 1866-го по 1870 р. (нині – школа мистецтв), будинок міщанина Окружка, де народилася Лариса Косач й жила сім'я по 1873 р. (нині – музей Лесі Українки).

У серпні 1987 р. в місті було відкрито пам'ятник Лесі Українці. Відтоді щороку шанувальники таланту поетеси наприкінці липня збираються на свято “Лесині джерела”. Воно має статус міжнародного, у цих заходах беруть участь делегації з Білорусі, Польщі, Грузії. Це свято стало візитною карткою міста. Працівники музею проводили наукові конференції, “Плеяди паростків Лесиного краю”, виступали в пресі, на радіо, вели пошукову роботу, з'ясовуючи невідомі сторінки

життя і творчості Лесі Українки та родини Драгоманових-Косачів. За цей період видано шість наукових збірників, а також путівники, книжки про поетесу та книги відгуків відвідувачів музею.

Особлива подяка поетам і письменникам Житомирщини. Лариса Герус, Леся Ґудзь, Лариса Ярмоленко, Анатолій Ключко, покійний Юрій Ковальський, Валентин Грабовський, Олексій Опанасюк, Микола Хомич, Михайло Сич, Світлана Гресь-Штацька, Валентина Ксендзук, Михайло Пасічник, Микола Радиця, Сергій Мохнюк, Світлана Лелях – учасники Лесиних “Плеяд”, які відбуваються щорічно 25 лютого.

2019 р. фонди музею поповнилися цікавими матеріалами, які збагатять відділи експозиції. Зокрема, народний депутат України Володимир Литвин передав до закладу альбом Лесі Українки, який вона подарувала Марії Федорівні Дмитрієнко. Сертифікат засвідчує оригінальність предмета мистецтва та його належність до стилю модерн. Артефакт із ручною технікою розпису має елементи із сусального золота. Виріб датований початком ХХ ст., на перших двох сторінках є малюнок олівцем. Зібрання творів Лесі Українки в 7-ми томах (1923 – 1925) подарував музею Костянтин Петров – зведений брат Ольги Петрової-Лютон, внучатої племінниці Лесі Українки зі США. Це видання придбано з бібліотеки родини Остапа Вишні.

У Постанові Верховної Ради України від 8 лютого 2018 р. “Про відзначення 150-річчя з дня народження Лесі Українки” передбачено “здійснення реконструкції та розширення площі Новоград-Волинського літературно-меморіального музею Лесі Українки”. Уже розроблено відповідну проектну документацію. Адже наявне приміщення не відповідає вимогам нинішньої роботи закладу. Реконструкція дасть змогу доповнити експозицію новими матеріалами про життя і творчість видатної поетеси й драматурга.

За роки існування музей відвідало 965 883 осіб. Сподіваємося, що в день ювілею Лесі Українки, 25 лютого 2021 р., до нас завітає мільйонний відвідувач.

Отримано 13 вересня 2019 р.

м. Новоград-Волинський

ЗАПРОШУЄМО НА 21-Й ФІЛОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР

20 грудня 2019 р. в Мистецькій залі (ауд. 63) Інституту філології Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка відбудеться 21-й філологічний семінар. Початок об 11:30.

ТЕМИ:

1. Фінал літературного постмодерну і новий історизм: теорія чи творча практика? (Вступна доповідь наукового керівника семінару проф. М. К. Наєнка).

2. Презентація видання “Філологічний семінар – школа наших традицій. 20 років”.

Заявки на участь у семінарі (теми доповідей) надсилати (до 10 грудня) на електронні адреси:

list2111@gmail.com або nbernadska@gmail.com

Семінару виповнюється 115 років. Присвячуємо 21-ше зібрання його фундатору – академіку Володимиру Перетцу та його учням – майбутнім професорам М. Зерову, П. Филиповичу, М. Драй-Хмарі, О. Бургардту, І. Огієнку, Л. Білецькому, С. Маслову, В. Адріановій, Д. Чижевському та ін.

